

ця події для повного, всебічного та об'єктивного розкриття, розслідування та попередження злочинів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глазырин Ф.В. Психология следственных действий. -Волгоград, 1983.
2. Петилин Б.Я. Психология осмотра места происше-

ствия. -Волгоград, 1981.

3. Васильев В.П. Юридическая психология. -М., 1997. -270 с.

4. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянская Е.В. Юридическая психология: Учебник. -Харьков: НУВД, 2002. -327 с.

Надійшла до редколегії 07.06.2004

ПАЛЬВАЛЬ Е.А. ПСИХОЛОГО-КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ОСМОТРА МЕСТА ПРОИСШЕСТВИЯ

Рассмотрены возможности определения особенностей личности преступника на основе анализа обстановки места события.

PAL'VAL' E.A. PSYCHOLOGO-CRIMINALISTIC THE ANALYSIS OF A PLACE INCIDENT SURVEY

Opportunities of definition of features of the person of a criminal are considered on the basis of the analysis of conditions of a place of event.

УДК 159-057.36

В.В. ПОСМЕТНИЙ, канд. юрид. наук

Кримський юридичний інститут Національного університету внутрішніх справ

МІСЦЕ ТА ЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуті питання важливості удосконалення психологічної підготовки працівників органів внутрішніх справ.

На сучасному етапі реформування органів внутрішніх справ та приведення вимог до професійного рівня працівника ОВС у відповідність до міжнародних стандартів особливе значення набуває проблема професійної психологічної підготовки працівників органів внутрішніх справ. Аналіз сучасного стану цієї складової професіоналізму показує, що її рівень залишає бажати кращого. Насамперед це стосується недостатнього рівня розвитку необхідних для успішного професійного вибору особистісних якостей, що призводить до розчарування у професії та звільненні з органів внутрішніх справ.

Питання психологічної підготовки в системі професійного навчання працівників ОВС були предметом наукових досліджень багатьох вчених, зокрема - В.Г. Андрюсюка, О.М. Бандурки, С.П. Бочарової, В.Л. Васильєва, А.В. Дулова, М.І. Снікєєва, Н.І. Клименко, В.О. Конової, О.Г. Ратинова, В.В. Романова, В.О. Соболева та ін. В їх роботах розкриваються окремі підходи до структури професійно-важливих якостей працівників ОВС, аналізуються психологічні засади їх успішної правоохоронної діяльності тощо. Але, приймаючи до уваги складність досліджуваної проблеми, вона ще залишається дуже актуальною. Дослідження проблем психологічної підготовки працівників ОВС визначено однією із пріоритетних напрямків фундаментальних і прикладних досліджень навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України на період 2001-2005 рр. "Про професійну май-

стерність працівника міліції можна говорити лише тоді, коли він професійно навчений та психологічно підготовлений. Саме з неудоконаленістю організації та проведення професійної психологічної підготовки пов'язано багато недоліків у діяльності органів внутрішніх справ" [1, с.236].

Професійна підготовка визначається як сукупність спеціальних знань, вмінь та навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи у певній професії; а також процес доведення тим, хто навчається, відповідних знань та вмінь [2, с.80]. Поняття ж професійної психологічної підготовки працівників ОВС трактується досить неоднозначно: як практична підготовка працівників до професійно грамотного вирішення оперативно-службових завдань, успішного подолання психологічних труднощів службової діяльності та вірного врахування її психологічних аспектів, підвищення інтенсифікації та забезпечення ефективності кінцевих результатів праці [3, с.52]; як надання співробітникам основних „азів” психологічних знань, навичок та вмінь використовувати сучасний досвід професійної психології у різноманітних життєвих ситуаціях [4, с.5]; як комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на формування та розвиток психологічних якостей та станів працівника ОВС [5, с.7]. Аналіз цих визначень показує, що в них представлені лише окремі елементи структури особистості, до того ж різні, що не може не

викликати протиріччя під час організації та здійснення заходів даного виду професійної підготовки.

На нашу думку, професійну психологічну підготовку можна визначити як організований та систематичний процес, спрямований на підвищення мотивації до виконання службових завдань, формування, підтримку та розвиток системи спеціальних знань, умінь, навичок і професійно значущих психологічних якостей, які забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності.

Психологічна підготовка працівника ОВС є процесом активізації його здібностей до певного виду правоохоронної діяльності. Вона передбачає зміцнення взаємозв'язків між певними якостями особистості, як елементами складних здібностей, необхідних для певної діяльності, та формування вміння користуватися ними за певних умов. При розгляді психологічної готовності працівника органів системи Міністерства внутрішніх справ України до професійної діяльності слід враховувати два аспекти: 1) знання власних психологічних особливостей, умінь використовувати власні резерви; 2) знання психології різних категорій людей та вміння використовувати їх у своїй роботі.

Службова діяльність висуває різнобічні й високі вимоги до психологічної підготовленості особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ, оскільки ним доводиться діяти в психологічно складних умовах. Усе це визначає важливість та необхідність цілеспрямованого формування психологічної усталеності особового складу, що виступає важливим компонентом його психологічної підготовленості. Психологічна усталеність конкретного співробітника тим вища, чим більша сила психологічного впливу потрібна, щоб викликати в нього негативні зміни в психіці, та як наслідок, у результатах оперативно-службової діяльності. Чим менш ймовірне виникнення в нього реакцій, що позначаються негативно на діяльності, тим успішніше він діє в умовах великих психологічних навантажень, тим краще він уміє володіти собою та придушувати негативні зміни в психіці. Навіть добре підготовлений співробітник, захоплений зненацька, може розгубитися, припуститися помилки, поставити під загрозу виконання завдання. Тому для забезпечення високоефективних дій за психологічно складних умов, необхідним є постійне формування в особового складу стану високої професійної готовності до негайних та високоефективних дій. Для такого стану характерні такі чинники:

- виразне розуміння майбутніх дій, умов, за яких вони виконуватимуться, труднощів, способів їх подолання, точний та обґрунтований розрахунок дій;
- висока спостережливість, обґрунтована та порівнянна з реальною загрозою пильність, швидке й чітке мислення;
- оптимальний рівень психічного напруження, внутрішній підйом, обґрунтована упевненість у собі, серйозне ставлення до можливості протидії злочинців та правопорушників;
- повна змобілізованість, зібраність, рішучість, володіння собою, готовність і здатність до прояву ініціативи й самостійності, витримка і сміливість;
- достатній запас сил, висока працездатність.

Формування, підвищення та підтримання високої психологічної підготовленості може бути успішним лише

за умови чіткого розуміння того, чому слід навчати, які саме професійно значущі якості працівників ОВС необхідно формувати, удосконалювати та підтримувати. Вважасмо, навчати слід тому, що в першу чергу необхідно для оперативно-службової діяльності, та формувати при цьому ті знання, уміння, навички та якості, які найоптимальніше будуть відповідають її вимогам. Це стосується й психологічної підготовки - комплексу різних форм і методів навчання, націлених на формування, підвищення та підтримання психологічної підготовленості особового складу, як сукупності сформованих і розвинутих професійних та психологічних характеристик, що відповідають особливостям оперативно-службової діяльності та виступають необхідною внутрішньою умовою її успішного здійснення. Структуру психологічної підготовленості можна подати в такому вигляді: загальна психологічна культура; професійно розвинуті психологічні якості, навички й уміння; професійно-психологічна усталеність. Очевидно, що одночасно слід формувати ті психологічні характеристики, з яких складається психологічна підготовленість, що відповідає вимогам оперативно-службової діяльності.

Отже, невід'ємною і важливою складовою початкової професійної підготовки працівників органів системи МВС України є їх психологічна підготовка. Служба в органах внутрішніх справ вимагає від кожного співробітника великого напруження моральних і фізичних сил. Стає зрозумілим, що в цих органах успішно працювати зможе лише той, хто до цієї служби буде підготовлений психологічно. Формування, підтримка та підвищення високої психологічної підготовки персоналу можуть бути успішними лише в тому випадку, коли буде знайдена чітка й правильна відповідь на питання: чому навчати, що конкретно необхідно формувати, удосконалювати і підтримувати? Вчити завжди треба тому, що необхідно для високо результативної оперативно-службової діяльності. Означене відноситься і до психологічної підготовки, як комплексу різних форм та методів навчання, націлених на формування, підвищення та підтримання психологічної готовності особового складу. Із вказаного зрозуміло, що в процесі психологічної підготовки необхідно формувати такі характеристики в сфері інтелектуально-вольової діяльності, які безпосередньо відповідають оперативно-службовим вимогам. До таких слід віднести:

- професійно-психологічну орієнтованість особистості;
- професійно розвинуті психологічні якості (спостережливість, пам'ять, мислення тощо);
- вміння враховувати психологічні аспекти під час виконання посадових обов'язків;
- психологічну стійкість.

Відзначалось, що мета професійної підготовки полягає у формуванні таких вихідних особливостей працівників, які сприяють ефективному виконанню ними своїх функціональних обов'язків. Однак здібності людей неоднакові. Різні й темпи їх розвитку. Відтак для розвитку професійних здібностей в сфері підготовки особового складу необхідно, по-перше, під час відбору на службу й розстановки кадрів досліджувати їх потенційні можливості, а по-друге, цілеспрямовано, з певним урахуванням специфіки майбутньої діяльності та потенційних можли-

ностей особи, розвивати необхідні якості фахівця в тій чи іншій сфері діяльності. У зв'язку з цим належним чином організована психологічна підготовка повинна:

- перетворити процес розвитку багатьох компонентів професійних здібностей молодих співробітників із стихійного у планомірно здійснюваний;

- глибше оцінити професійні здібності курсантів, контролювати процес їх розвитку та здійснювати при цьому індивідуальний підхід;

- допомагати зрозумінню механізмів перетворення потенційних здібностей у професійно розвинені;

- розвивати такі психологічні якості, як професійна пам'ять, спостережливість, витримка;

- формувати вміння ефективно користуватися мовою, мімікою, жестами, здійснювати ролеву поведінку в інтересах вирішення оперативно-службових завдань;

- прищеплювати психологічну стійкість до труднощів, які виникають в процесі професійної діяльності.

Крім того, удосконалення психологічної підготовки працівників ОВС, як складової їх початкової професійної підготовки, на сучасному етапі розбудови відомчої системи освіти повинно проводитися шляхами більш широкого впровадження в навчально-виховний процес таких морально-психологічних способів як напруженість під час занять та збільшення фізичних і нервово-психологічних навантажень, забезпечення методики морально-психологічної підготовки щодо різних елементів ризику, наближення умов навчання до реальних ситуацій

Приймаючи до уваги викладене зазначимо, що система професійної психологічної підготовки працівників ОВС потребує реформування для приведення її до вимог сьогодення, що повинно відобразитись і на подальших науково-практичних дослідженнях з означеної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Запорожцева Г.Є. Професійно-психологічна підготовка дільничних інспекторів міліції // Вісник Ун-ту внутр. справ. –1999. –Вип.8. –С.235-240.

2. Педагогическая энциклопедия /Под ред. И.А. Каирова, Ф.Н. Петрова. -М.: Сов. энциклопедия, 1966. -Т.3. -549 с.

3. Делікатний С.К. Професійно-психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ // Інформ. бюлетень РНМЦ Укр. академії внутр. справ. -1995. -№ 3. -80с.

4. Цільмак О.М., Рассоха С.І., Ананьев А.М. Психологічна підготовка працівників органів внутрішніх справ Навчальний посібник -К.: НАВСУ, 2001. –52 с.

5. Корнев О.М. Професійно-психологічна підготовка працівників підрозділів швидкого реагування міліції України: Автореф. дис... канд. психол. наук. -К., 2001. -18с.

Надійшла до редколегії 12.08.2004

ПОСМЕТНЫЙ В.В. МЕСТО И ЗНАЧЕНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ РАБОТНИКОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Рассмотрены вопросы важности усовершенствования психологической подготовки работников органов внутренних дел.

POSMETNYJ V.V. THE PLACE AND VALUE OF PSYCHOLOGICAL PREPARATION IN SYSTEM OF VOCATIONAL TRAINING EMPLOYEES OF LAW-ENFORCEMENT ORGANS

Questions of importance improvement psychological preparation of employees law-enforcement organs are considered.

УДК 159.923:165

С.В. ТАДИЯН, канд. пед. наук, доц.
И.Б. КОВАЛЕВА

Академия гражданской защиты Украины

ИССЛЕДОВАНИЕ КРЕАТИВНОСТИ КУРСАНТОВ И СТУДЕНТОВ АКАДЕМИИ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ УКРАИНЫ

Дан анализ трактовок креативности, подходов к проблеме творческих способностей и тестов креативности; описаны ход и результаты исследования креативности с помощью методик Торренса, Медника и модифицированной методики Зиверта. Основные исследовательские параметры креативности – оригинальность, общая и специфические креативная продуктивность – сопоставлены с результатами обучения по различным циклам предметов. Выявлены гендерные различия в уровне креативности, а также во влиянии креативности на результаты обучения.

Проблема взаимосвязи креативности и учебных достижений студентов по-новому звучала в свете

новой парадигмы высшего образования, в структуре которой креативность специалиста определяется в ка-